

УДК 378:373.2.011.3-051

К. І. КОНОВАЛОВА

м. Кривий Ріг

konovalova.kateryna@kdpu.edu.ua

ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто різні аспекти професійної підготовки майбутніх вихователів до педагогічної діяльності в наукових дослідженнях. Визначено загальнодержавне нормативно-правове забезпечення щодо необхідності здійснення професійної підготовки фахівців дошкільної освіти. З'ясовано, що якість здійснення професійної підготовки майбутніх вихователів до педагогічної діяльності зумовлює рівень освіченості та вихованості майбутнього покоління нашої держави. Розкрито зміст понять «підготовка», «професійна підготовка». Висвітлено вітчизняний та зарубіжний досвід деяких педагогів з окресленої проблеми.

Ключові слова: підготовка, професійна підготовка, майбутні вихователі, педагогічна діяльність, вища педагогічна школа.

Нинішня інтеграція освіти України у міжнародний простір, прискорення темпів інформаційного розвитку, зміцнення пріоритету науки зумовили значні зміни у реформуванні системи вищої педагогічної школи. У результаті підвищилася увага до професійної підготовки висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців у нових соціально-економічних умовах державної політики сфери вищої освіти. Серед проблем покращення професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі різних спеціальностей особливо актуальною є проблема підготовки фахівців спеціальності «Дошкільна освіта», формування фахівця дошкільної освіти нового покоління з високим прагненням заглибитись у зміст своєї педагогічної діяльності.

Сьогодні першочерговим завданням вищої педагогічної школи є досягнення якісно нових змін у професійній підготовці майбутніх вихователів, про що вказано у законі України «Про освіту», Національній доктрині розвитку освіти, Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, оновленому законі України «Про вищу освіту», Концептуальних засадах та напрямках розвитку вищої освіти в Україні. Згідно з Національною доктриною розвитку освіти, система освіти має забезпечувати підготовку кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження наукоємних та інформаційних технологій, мобі-

льності та конкурентоспроможності на ринку праці [6].

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року вказано, що одним із основних завдань педагогічної освіти є модернізація навчальної діяльності вищих педагогічних навчальних закладів, розширення практики підготовки педагогічних працівників для роботи в дошкільних навчальних закладах у відповідності з вимогами сучасного суспільства [7].

На вимоги часу в контексті вищої освіти повинні оновлюватися зміст і форми організації навчально-виховного процесу, визначатись ефективні методи та прийоми, впроваджуватись дієві інноваційні технології. Недарма у Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») зазначено, що одним із пріоритетних напрямків реформування вищої освіти, що визначатиме її ефективність є створення нової системи методичного та інформаційного забезпечення вищої школи [8].

Майбутній вихователь повинен реалізувати себе через здобуття педагогічної освіти як професійний фахівець, сформована професійно-культурна та високоосвічена особистість. Уважаємо, що професійна підготовка сприятиме якісному входженню до ринку праці, підвищить конкурентоспроможність особистості, значно активізує потенційні професійні можливості. Таким чином, проблема професійної підготовки майбутніх вихователів виходить на перший план як

надзвичайно важлива для прогресивного розвитку країни.

Орієнтація на нову освітню парадигму, пошук нового змісту здійснення професійної підготовки майбутнього вихователя, від якого значною мірою залежить успішність розвитку дитини в дошкільному віці, поширення інноваційних процесів поглиблює виникнення об'єктивних суперечностей у сфері вищої освіти, а саме: між потребою суспільства та закладів вищої освіти у кваліфікованих фахівцях спеціальності «Дошкільна освіта» та недостатнім здійсненням професійної підготовки майбутніх вихователів до педагогічної діяльності; між необхідністю оновлення виховного процесу в дошкільному закладі відповідно до сучасних тенденцій, реалізацій цілей і завдань дошкільної освіти та недостатнім рівнем оволодіння майбутніми вихователями професійними компетентностями.

Аналіз наукової літератури виявив активізацію інтересу сучасних науковців щодо проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів до педагогічної діяльності. Наукові дослідження Л. Артемової, А. Богуш, Г. Беленької, І. Дичківської, Т. Жаровцевої, Г. Закорченної, Л. Іщенко, І. Княжевої, Т. Поніманської, І. Рогальської-Яблонської, Т. Степанової доводять, що якість отримання майбутніми вихователями дошкільної освіти впливає на ефективність розвитку особистості дошкільника, що служить запорукою його успіху в майбутньому. Наголошуємо, що успішне досягнення цього залежить саме від особистості вихователя, його відповідальності за власну педагогічну діяльність. Професійний шлях майбутніх вихователів відбувається у тісній взаємодії з дітьми дошкільного віку.

Останнім часом з'являється багато дисертаційних досліджень, в яких розкриваються різні аспекти підготовки майбутніх педагогів до педагогічної діяльності (І. Казанжи, Г. Кловак, О. Іващенко, О. Хращевська), підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності (Е. Бахіча), організаційно-педагогічні умови підготовки (Г. Борин), інтеграція педагогічної підготовки (М. Прокоф'єва), здійснення професійно-зорієнтованої (М. Вікуліна, С. Зонтова), моду-

льно-рейтингової (І. Мордоус), художньо-педагогічної (Г. Підкурманна) та музично-педагогічної (Т. Танько) підготовки; здійснення підготовки майбутніх вихователів до: екологічного виховання (О. Вашак), навчання іноземних мов (К. Віттенберг), комплексного використання творів пластичного мистецтва (Л. Галаманжук), економічного виховання (Н. Грама), формування елементарних математичних уявлень (Г. Грама), формування екологічно мотивованої поведінки (І. Трубник), прогностичної діяльності (Н. Давкуш), формування основ комп'ютерної грамотності (С. Дяченко), роботи з неблагополучними сім'ями (Т. Жаровцева), педагогічного менеджменту (Г. Закорченна), роботи з батьками з морального виховання (А. Залізник), навчання дітей 6-7 років техніки читання (Н. Ковальова), педагогічної підтримки дітей дошкільного віку (Н. Колосова), використання інноваційних технологій (Л. Машкіна), виховання навичок здорового способу життя (В. Нестеренко), формування основних рухових умінь і навичок (С. Петренко), народознавчої роботи (Л. Плетеницька), роботи з дітьми з функціональними порушеннями опорно-рухового апарату (О. Шовкопляс).

Окремо присвячено дослідження щодо вдосконалення змісту професійної підготовки фахівців спеціальності «Дошкільна освіта» (Л. Костельна, Н. Ковалевська, Є. Куделина, Е. Мінібаєва, В. Нестеренко, К. Павелківа), висвітлено особливості становлення та формування фахівця дошкільної освіти: з формування професійної компетентності (Ф. Байбанова, Г. Беленька, Т. Сваталова, Х. Шапаренко) та пізнавальної самостійності (В. Бенера), художніх і конструктивних умінь (Н. Голота), професійного самовиховання майбутніх вихователів (О. Кучерявий), основ педагогічної техніки (Л. Загородня) та професійної готовності (Н. Левінець), організації самостійної іншомовної діяльності (І. Шевченко).

З метою цілісного розгляду проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів необхідно звернути увагу на досвід Швеції (Н. Карпенко), Англії та Шотландії (А. Соколова), США (Н. Мельник).

Отже, свідченням потреби наукового дослідження є забезпечення здійснення професійної підготовки майбутніх вихователів до педагогічної діяльності в контексті сучасних вимог суспільства.

Завдання полягають у з'ясуванні змісту професійної підготовки майбутніх вихователів та обґрунтуванні необхідності її здійснення в умовах сучасної вищої педагогічної школи. Мета статті – проаналізувати наукові дослідження щодо проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів до педагогічної діяльності.

З метою розуміння змісту понять «підготовка», «професійна підготовка», звернемося до словників. У тлумачному словнику поняття «підготовка» пояснюється як запас знань отриманий ким-небудь. В енциклопедії професійної освіти підготовка розуміється як загальний термін, що вживається стосовно прикладних завдань освіти, коли мається на увазі освоєння соціального досвіду з метою його подальшого застосування для виконання специфічних завдань практичного, пізнавального або навчального плану, зазвичай пов'язаних із певним видом в тій чи тій мірі регулярної діяльності [3].

У словнику професійної освіти конкретизовано зміст поняття «підготовка» як «дії, спрямовані на вироблення навичок, передачу знань і формування життєвої позиції, необхідні для працевлаштування за будь-якої спеціальності, групі споріднених спеціальностей або для роботи в якій-небудь галузі економіки» [2, 235] та окремо роз'яснюється професійна підготовка як процес «оволодіння знаннями, навичками та вміннями, що дозволяє виконувати працю в певній сфері діяльності» [2, 262].

У словнику теорії та практики вищої професійної освіти професійна підготовка розглядається як «навчання в галузі визначеної професії (спеціальності) з метою прискореного придбання навичок для тих, хто навчається, що необхідні для виконання певної роботи або групи робіт» [11, 77].

В енциклопедії професійної освіти доповнено сутність професійної підготовки як певної сукупності спеціальних знань, навичок і вмінь, якостей, трудового досвіду і норм по-

ведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з певної професії; процес повідомлення учням відповідних знань і умінь [3].

Проблема підготовки вихователів до педагогічної діяльності була предметом дослідження відомих вітчизняних (Г. Ващенко, А. Макаренко, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський) та закордонних (І. Герbart, А. Дістервег, Д. Дьюї, Я. Коменський, Й. Песталоцці) педагогів минулого. За словами відомого педагога К. Ушинського, у процесі виховання все повинно ґрунтуватися на особистості вихователя, тому що виховна сила виливається тільки з живого джерела людської особистості. На його думку, ніщо не може замінити особистість людини у справі виховання [12, 63–64].

Підкреслюючи особливе значення професійної підготовки майбутніх вихователів до педагогічної діяльності, Я. Коменський писав: «Не можна довірити справу виховання неосвіченій людині, а тим більше людині поганій в моральному відношенні, чиє благочестя і совість сумнівні» [4, 249]. Згідно з вченням Я. Коменського, майбутній вихователь повинен мати якості освіченої, моральної та істинно благочестивої людини для того, щоб педагогічно грамотно організувати виховання дітей дошкільного віку [4].

С. Русова наголошувала на професійній підготовці майбутніх вихователів саме як фаховій підготовці «садівниці», але більш за все надавала перевагу щирій глибокій любові до дітей [9].

Особливе значення надається глибокій спрямованості майбутніх вихователів на особистість дитини, розвитку творчих здібностей педагогів у працях Ш. Амонашвілі, В. Загвязинського, С. Сисоевої.

Питанню забезпечення якості підготовки педагогічних кадрів в умовах вищого навчального закладу присвячені дослідження О. Абдулліної, В. Андрущенко, А. Бойко, В. Бондара, О. Гуренко, А. Глузмана, О. Дубасенюка, М. Євтуха, О. Коберника, Л. Кондрашової, В. Лозової, В. Майбороди, М. Мартинюка, О. Мартиненко, Н. Онищенко, О. Пехоти, А. Старєва, В. Сластьоніна, А. Троцко.

О. Абдулліна надає особливе значення саме загальнопедагогічній підготовці, під

якою розуміє системний та цілісний процес, який спрямований на формування в майбутніх педагогів системи загальнопедагогічних знань, умінь і навичок, розвиток їхнього інтересу до педагогічної теорії та практики, педагогічного мислення та творчого підходу до педагогічної діяльності [1, 137].

В. Сластьонін стверджує, що професійно-педагогічна підготовка та формування особистості майбутнього педагога є єдиним цілісним процесом, в якому вирішальною ознакою професійної придатності є професійно-педагогічна спрямованість особистості, що утворює каркас, навколо якого компонується основні властивості особистості [10, 22]. Саме схильність є активною формою спрямованості, що «виступає як потреба у педагогічній діяльності, рушійна сила розвитку педагогічних здібностей, одна з умов досягнення педагогічної майстерності» [10, 89].

Отже, згідно з дослідженнями науковців, саме професійна підготовка майбутніх вихователів допоможе зорієнтувати у виборі педагогічної позиції, сформуванню належну професійну спрямованість задля вирішення завдань, що стоять перед сучасною вищою педагогічною школою. Без належного рівня професійної підготовки майбутній вихователь не зможе розраховувати на подальші успіхи у педагогічній діяльності.

Сучасне наукове дослідження В. Нестеренко засвідчило, що професійна підготовка є особливим процесом, метою якого є спеціально організована передача людині знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій, у результаті освоєння яких вона може бути готовою до виконання певної професійної діяльності. На думку В. Нестеренко, саме в такому контексті професійна підготовка конкретизує професію вихователя та сфери її функціонування (дошкільна освіта) [5].

Отже, особливе місце у сучасній вищій педагогічній школі належить професійній підготовці майбутніх вихователів дошкільних закладів. Вважаємо, що професійна підготовка майбутніх вихователів є цілеспрямованим процесом, який спрямований на оволодіння знаннями, вміннями і навичками, що необхідні для подальшої успішної педагогічної діяльності в умовах дошкільного навчаль-

ного закладу. Саме професійна підготовка допоможе майбутньому вихователю органічно включитись до педагогічної діяльності.

Пріоритетним завданням нової концепції вищої освіти має бути якісне оновлення професійної підготовки майбутніх вихователів до педагогічної діяльності. Дослідження науковців переконливо доводять, що якість професійної підготовки майбутніх вихователів в умовах вищої педагогічної школи зумовлює рівень освіченості та вихованості майбутнього покоління нашої держави. Ефективність розвитку дитини дошкільного віку залежить від сформованої в майбутніх вихователів професійної культури, яка є результатом професійної підготовки. Перспективу подальших розвідок вбачаємо у дослідженні професійної культури як важливої риси кваліфікованого майбутнього вихователя.

Список використаних джерел

1. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования: для пед. спец. вузов / О. А. Абдуллина. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Просвещение, 1990. — 141 с.
2. Вишнякова С. М. Профессиональное образование: словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С. М. Вишнякова. — М. : НМЦ СПО, 1999. — 538 с.
3. Энциклопедия профессионального образования: в 3-х т. / под ред. С. Я. Батгышева. — М. : Изд-во Акад. проф. образования, 1999. — Т. 2. — 383 с.
4. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения: в 3 т. / Я. А. Коменский ; [перев. с лат. В. Н. Ивановского, Д. Н. Королькова, Н. С. Терновского] ; под ред. с вводными статьями и примечаниями А. А. Красновского. — М. : Учпедгиз, 1939. — Т. 2. Отдельные произведения. — 279 с.
5. Нестеренко В. В. Теоритико-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання: монографія / В. В. Нестеренко. — Одеса : Лерадрук, 2012. — 399 с.
6. Про Національну доктрину розвитку освіти: Президент України; Указ, Доктрина від 17.04.2002 № 347/2002 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.
7. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Президент України; Указ, Стратегія від 25.06.2013 № 344/2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
8. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») Кабінет Міністрів України; Постанова, Програма, Заходи від 03.11.1993 № 896 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>.
9. Русова С. Ф. Мої спомини / С. Ф. Русова. — К. : Україна-Віта, 1996. — 210 с.

10. Сластенин В. А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки / В. А. Сластенин. — М. : Просвещение, 1976. — 159 с.
11. Теория и практика высшего профессионального образования. Термины, понятия и определения : учеб.-методическое пособие / В. И. Никифоров, А. И. Сурыгин. — СПб. : Изд-во Политехн. ун-та, 2009. — 141 с.
12. Ушинский К. Д. Собрание сочинений: в 11 т. / К. Д. Ушинский ; редкол: А. М. Еголин (гл. ред.), Е. Н. Медынский, В. Я. Струминский. — Изд-то Академии педагогических наук РСФСР, 1948. — Т. 2 : Педагогические статьи 1857 — 1861. — 647 с.

К. KONOVALOVA

Кривий Ріг

FOR PROBLEM OF FUTURE TEACHERS OF KINDERGARTEN IN PROFESSIONAL TRAINING FOR PEDAGOGICAL ACTIVITY

The article is devoted to professional training future teachers of kindergarten for pedagogical activity in scientific researches. The author shows nation regulatory documents as for necessity of professional training future teachers of kindergarten. The article describes various aspects of professional training future teachers of kindergarten for pedagogical activity in scientific researches. It had been proved that quality of professional training future teachers of kindergarten determines level of education and breeding of future generation of our country. The content of the meanings of «training», «professional training» have been disclosed. It gives some experience of national and foreign teachers that researched this problem.

Key words: training, professional training, future teachers of kindergarten, pedagogical activity, pedagogical school of higher learning.

Е. И. КОНОВАЛОВА

г. Кривой Рог

К ПРОБЛЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ К ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассмотрены различные аспекты профессиональной подготовки будущих воспитателей к педагогической деятельности в научных исследованиях. Выяснено общегосударственное нормативно-правовое обеспечение по необходимости осуществления профессиональной подготовки специалистов дошкольного образования. Выяснено, что качество осуществления профессиональной подготовки будущих воспитателей к педагогической деятельности обуславливает уровень образованности и воспитанности будущего поколения нашей страны. Раскрыто содержание понятий «подготовка», «профессиональная подготовка». Освещён отечественный и зарубежный опыт некоторых педагогов по обозначенной проблеме.

Ключевые слова: подготовка, профессиональная подготовка, будущие воспитатели, педагогическая деятельность, высшая педагогическая школа.

Стаття надійшла до редколегії 13.03.2015